

Lasten kuntoutussuunnitelmat SOTE-aikakaudella

Lasten vaativan kuntoutuksen porrastus

(tulokulma neurologinen)

7.11.2018

Manta Tolvanen, ayl, lastenneurologian el,
Tays Kehitysvammapoliklinikka
Tays Kehitysvammahuolto

<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/lapset-perheet/suunnitelmat/lapsenkuntoutussuunnitelma>

<https://pirkanmaa2021.fi/>

<https://alueuudistus.fi/palvelut-ja-valinnanvapaus>

<https://www.vamlas.fi/>

<http://www.finlex.fi>

<https://kuntoutussaatio.fi/>

SLNY:n

kuntoutustyöryhmän
laatima "Lapsen ja nuoren
hyvä kuntoutus"- suositus

[SLNY Lapsen ja nuoren hyvä
kuntoutus-15-1-2016.pdf](#)

<https://stm.fi/lape/perhekeskukset>

<https://lapepirkanmaa.fi/>

<https://kuntoutusportti.fi/kuntoutus/>

<https://www.innokyla.fi/>

Vaativa lääkinällinen kuntoutus, KELA:n määritelmä

- * Vaativan lääkinällisen kuntoutuksen tavoitteena on, että pystyy sairaudesta tai vammasta huolimatta selviytymään arkielämän toiminnoista paremmin
- * vamman tai sairauden vuoksi huomattavia vaikeuksia selviytyä arjen toimissa ja osallistua niihin
- * kuntoutuksen tarve kestää vähintään vuoden
- * kuntoutus ei liity välittömästi sairaanhoitoon
- * kuntoutuksen tavoitteet eivät ole hoidollisia, vaan tukevat suoriutumista ja osallistumista

Kuntoutuksen määritelmä

- Kuntoutuksen koordinaatiotyöryhmän määritelmä kuntoutuksesta:

”Kuntoutus on lapsen, nuoren, työikäisen, ikäihmisen tai perheen tarpeista ja tavoitteista lähtevä, suunnitelmallinen prosessi, jossa kuntoutuja ylläpitää ja edistää toiminta- ja työkykyään ammattilaisten tuella. Kuntoutukseen kuuluu kuntoutujan toimintaympäristöjen kehittäminen. Kuntoutus tukee lapsen psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista kehitystä, kuntoutujan ja hänen lähipiirinsä voimavaroja, itsenäistä elämää, työllistyvyyttä ja sosiaalista osallisuutta.

Kuntoutus on osa hyvinvointipalvelujärjestelmää ja edellyttää useiden toimijoiden oikea-aikaisia ja saumattomia palveluja ja etuuksia.”

Lait

- * Terveydenhuoltolaki
- * Kansanterveyslaki
- * Erikoissairaanhoidonlaki
- * Vammaispalveluista säädetään sosiaalihuoltolaissa, vammaispalvelulaissa ja laissa kehitysvammaisten erityishuollosta
- * Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista

Monikanavainen rahoitus

- * **Kunnat**

- * **Terveysthuollon** kuntoutusvastuu

- Kuntien velvollisuutena on järjestää asukkaidensa lääkinnällisen kuntoutuksen palvelut osana kansanterveyslaissa ja erikoissairaanhoidolaissa tarkoitettua sairaanhoitoa

- * **Sosiaalihuollon** kuntoutusvastuu

- Kuntien sosiaalihuollon ja vammaispalvelujen avulla tuetaan henkilöitä, perheitä tai yhteisöjä, joilla on turvattomuutta tai toimintakyvyn ongelmia, vammaisia, kehitysvammaisia, vajaakuntoisia, päihdeongelmaisia ja vanhuksia.

- * **Kela**

- * Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen kohderyhmänä ovat henkilöt, joilla on sairauden tai vamman aiheuttama työkyvyttömyyden uhka tai työkyky oleellisesti heikentynyt, vaikeavammaiset alle 65-vuotiaat ja muu kuntoutustarpeessa oleva työkäinen väestö.

- * **Vakuutusyhtiöt**

Kuntoutuksen järjestäminen Pirkanmaalla

- Lasten ja nuorten matala tason, erityistason ja vaativan erityistason kuntoutuspalvelut järjestetään ensisijaisesti avokuntoutuksena
- Ensisijaisesti vastuu Sote-keskuksessa (vai perhekeskuksessa?) (=matala kynnys)
  - nimetty taho jolla vastuu yksilöllisestä toimintakyky/osallistumisrajoitteisten kuntoutustarvearvioinnista ja kuntoutukseen ohjaamisesta
  - matalan kynnyksen palvelut korostuvat nykyistä enemmän (esim. fysioterapeuttien suoravastaanotot)
  - arviointi ja palveluiden tuottaminen lähellä
  - lyhytkestoiset arvioinnit ja terapioiden toteutus, seuranta ja arviointi sote-keskuksissa
- Maakunnan liikelaitoksessa kuntoutustarpeen arvioinnit
  - moniammatilliset ja pitkäkestoiset, vaativat kuntoutusprosessit
  - konsultaatio- ja ohjausvastuu

...järjestäminen Pirkanmaalla

- Lääkinnällisen kuntoutuksen työryhmien verkostot
  - lääkinnällisen kuntoutuksen työryhmät sote-keskuksiin (vai perhekeskuksiin?)
  - konsultaatiot erityistasolta
    - erityistason kuntoutusohjaajan ja muiden työntekijöiden jalkautuminen?
- Kuntoutuksen seuranta ja arviointi
  - palveluntuottajien vastuuttaminen arviointiin
  - maakunnan tulee seurata kuntoutuksen toimeenpanoa
- Sote-keskuksiin myös omia kuntoutuspalveluita
  - yksityiset ammatinharjoittajat voivat toimia alihankkijoina, jotka osaltaan toteuttavat kuntoutusta ja huolehtivat myös seurannasta ja arvioinnista

Lastenneurologiset LNEU SosTer(Sivistys) palvelut LAPE mallin mukaisesti -

Maakunta järjestää kaikki lasten ja perheiden sosiaali- ja terveystalvet ja yhteensovittaa eri tuottajien palvelut sujuviksi ja asiakaskeskeisiksi hoito- ja palveluketjuiksi.

Tays LNEY = 'OT -keskustaso'

Vaativa LNEU   Koulutus
Selkäydinvammat   Tutkimus
Neuromuskulaariset
Vaikeat unihäiriöt
Somatisaatio-oireiset

4

Esh järjestämistä vastuu

Tays LNEY = 'Erytistason palvelut'

Konsultointivastuu

3

'Perustason palvelut'

Neurologia/koulu/opiskelijat
> asiakkuuksien tunnistaminen, arviointi/ohjausvastuu
SoTe(Si) lasten&nuorten kuntoutusryhmä
Kuntoutuspalvelujen järjestämistä vastuu
oma toiminta + osapalvelut TAI
- KELA = vaativan lääkinällisen kuntoutuksen arvio (yhdessä LNEYn kanssa)

5

Kym yhdistykset - rooli, yhteistyö

2

Perustason yhteistyö

1

SoTe(Si) palveluiden yhteensovittaminen > asiakas/palvelusuunnitelma >> kenen vastuulla?

SosTer(Si v) palvelujen integraatio

Kuntoutuspalveluiden integroitumis- ja organisoitumisesitys

– Malli verkostoi maakunnan, kunnan, yritysten, järjestöjen, seurakuntien ja valtion palvelut asukas-/asiakaslähtöisiksi kokonaisuuksiksi

YHDYSPINNAT MM.

Kasvupalvelut Työllisyyspalvelut

Työterveyshuolto Vakuutusyhtiöt

Ammatilliset ja muut oppilaitokset

Ammatillisen ja lääkinällisen
kuntoutuksen
palveluntuottajat

Mielenterveys- ja
pähdepalvelut

Vammaispalvelut

VAATIVAN TASON PALVELUT / KESKITETYT PALVELUT

Maakunnallinen apuvälinekeskus
Ammatillisen kuntoutuksen apuvälineet
Asuinympäristön muutostyöt
Vammaispalvelulain mukaiset välineet

Kuntoutuksen ja työkyvyn
arvioinnin konsultaatiot
maakunnan ammattilaisille

Monialainen ja
moniammatillinen
kuntoutustarpeen ja
työkyvyn arviointi

Kuntoutuksen
alueellinen
kehittäminen,
koulutus,
koordinaatio ja
laadunvalvonta

Sosiaalityö

Sosiaalisen tuen asiantuntija-
ja asiakastyö

Sosiaalinen kuntoutus

Terapiapalvelut
Yksilöllinen fysioterapia
Puheterapia
Ravitsemusterapia
Toimintaterapia
NEUPSY-kuntoutus

Kuntoutustarpeen arviointi
Asiakassetelit
Henkilökohtainen budjetti

Vaativan sairaanhoidon osastoilla
ja poliklinikoilla tapahtuva
kuntoutustarpeen arviointi,
kuntoutus, kuntoutusohjaus,
sosiaalityö

ERITYISTASON PALVELUT / TARJOLLA VIIDELLÄ ALUEELLA

Sosiaalityö

Fysioterapian
suoravastaanotto

Jalkautuvat
terapiapalvelut
Lasten fysioterapeutit,
toimintaterapeutit,
puheterapeutit,
ravitsemusterapeutit

Kuntoutusohjaus

Alueellinen
moniammatillinen
kuntoutustyöryhmä

Leikkausta edeltävä
optimointi

Erikoisalakohdainen
kuntoutusohjaus,
ensitieto ja
sopeutusvalmennus

Lastensuojelun
avohuollon
tukitoimet

Lapsiperheiden
sosiaalityö

Jalkautuvat sosiaalisen
tuen palvelut

Liikuntapalvelut

Kotikuntoutus

Kognitiivinen kuntoutus

Psykogeriatrinen
kotikuntoutus

Perusopetus
Erityisopettajat
Koulukuraattorit
Koulupsykologit
Oppimisen tuki

Oppilashuolto

Perusapuvälineet
sote-keskuksissa

Toimintaympäristöön
jalkautuvat kuntoutuksen
ohjaus- ja neuvontapalvelut

Osastokuntoutus ja
arviointijaksot

Kuntoutus- ja
arviointijaksot &
kuntoutus
asumispalveluissa

Lasten-/
perheneuvolan lääkäri
tai koululääkäri
lähettää terapeutin/
kuntoutustyöryhmän
arvioon

Päivähoito
Varhaiserityiskasvat

Vanhemmuuden
tuki

3. sektorin palvelut

Päivä- ja
palvelukeskukset

Geriatrinen
osastokuntoutus

Osastomuotoinen
vaativa kuntoutus

Kela

Kuntoutustutkimus

Varhainen puuttuminen
Verkottunut toimijuus

Työkyvyn tuki ja arviointi

Toimintakykykeskus

Asiakasohjaus- ja viestintä

Liikunta- / kulttuuri- / tekninen- / palo- / pelastustoimi

Asumisjärjestelyt ja kaavoittaminen

Firkanmaa 2021

Pirkanmaalla jatkossa?

1) *Viisi alueellista moniammatillista kuntoutustyöryhmää?*

- * jos Pirkanmaalle 5 toiminta-alueita ja niihin 1-3 perhekeskusta kuhunkin
- * niihin toiminnallisesti integroituvat kouluterveydenhuolto ja erityistason työntekijät (ft, tt, pt, psyk, sos.tt)

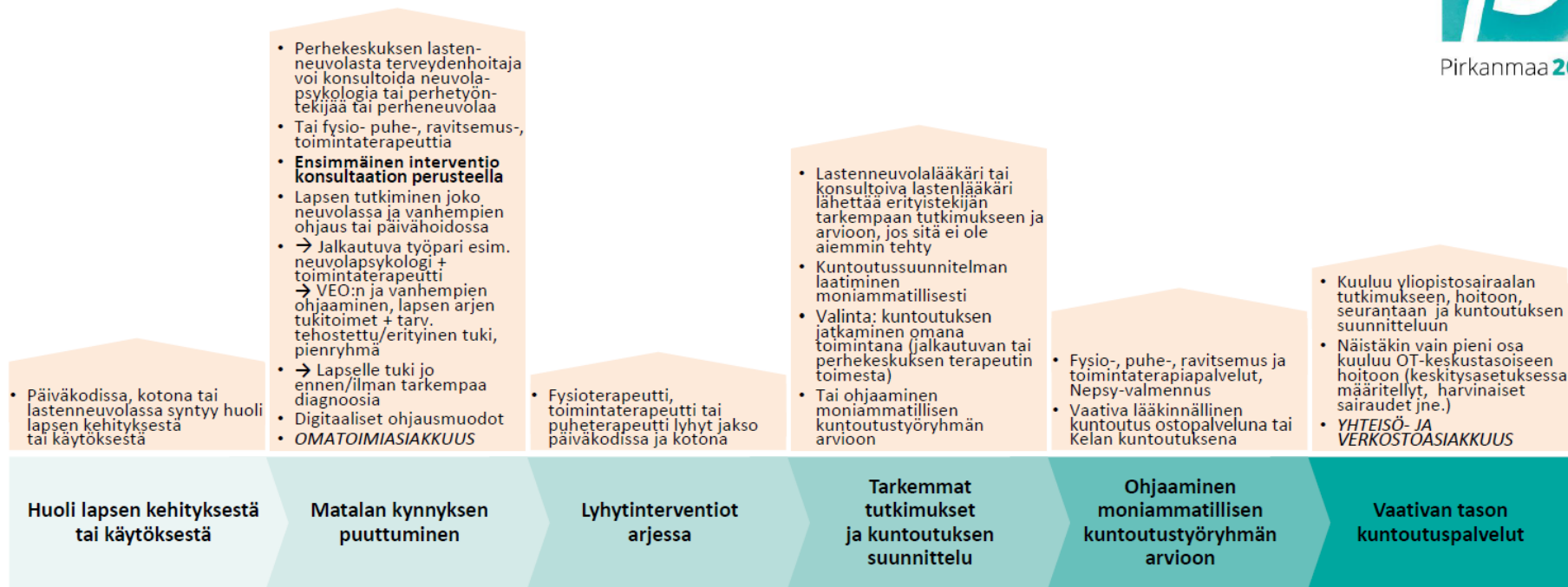
2) *Jalkautuvat/konsultoivat lastenlääkärit (ja lastenneurologit?)*

- palvelut vaativan tason (sairaalan) työntekijöistä, fyysisesti jalkautuminen perhekeskuksiin?
- kiinteä yhteys lastenneuvolaan ja kouluterveydenhuoltoon?

Alle kouluikäisen lapsen kuntoutuksen palvelupolku

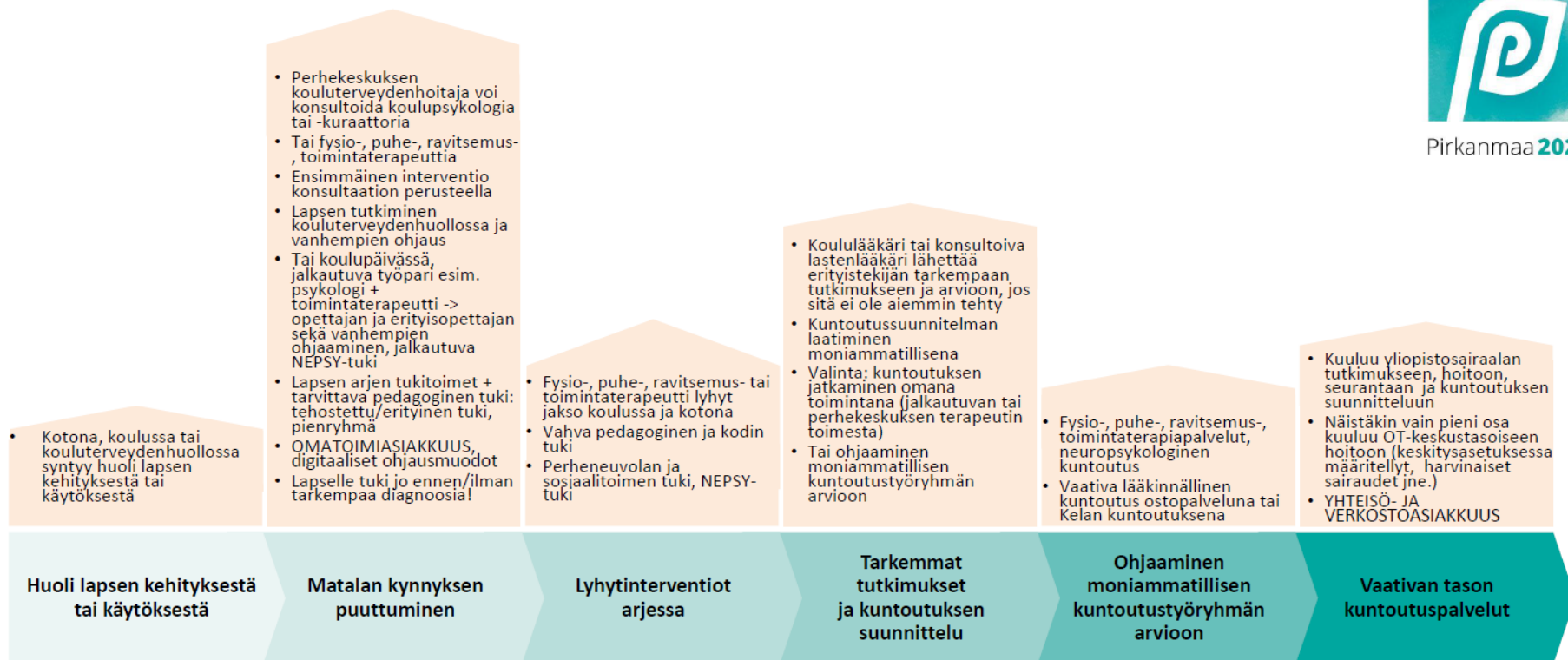
Pirkanmaa 2022

Kouluikäisen lapsen kuntoutuksen palvelupolku

Pirkanmaa 2022

OT-keskukset

- * Suomeen luodaan viisi vaativimpien palveluiden osaamis- ja tukikeskusta: Ouluun, Tampereelle, Turkuun, Kuopioon ja Helsinkiin.
- * Osaamis- ja tukikeskusten palvelut tuodaan erityis- ja peruspalveluiden avulla lähemmäs lasta tai nuorta ja hänen perhettään aina kun on mahdollista.
- * Osaamis- ja tukikeskuksiin koottavia tai niihin verkostoituvia palveluita: (esimerkiksi)
  - * osa vaativimmasta lasten ja nuorten erikoissairaanhoidosta, mukaan lukien lasten ja nuorten oikeuspsykiatria
  - * vaativin lastensuojelu
  - * vaikeasti vammaisten ja kehitysvammaisten lasten, nuorten ja heidän perheidensä vaativaa erityisosaamista vaativat palvelut
  - * vaativat maahanmuuttajien palvelut, joissa tarvitaan usean alan erityisosaamista
- * Lapepirkanmaa.fi: Kiinteät OT-yksiköt/työryhmät/tiimit: mukana Tays Kehitysvammapoliklinikka

Uusi vammaispalvelulaki

- * Tulisi voimaan 1.1.2021.
- * Vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki on tarkoitus yhdistää yhdeksi vammaisten henkilöiden sosiaalihuollon erityispalveluja koskevaksi laiksi.
- * Vammaispalvelulaissa turvattaisiin erityispalvelut vammaiselle henkilölle yksilöllisten tarpeiden mukaan, jos muuhun lakiin perustuvat palvelut eivät olisi riittäviä tai sopivia. Vammaispalveluja saisivat henkilöt, jotka tarvitsevat välttämättä ja toistuvasti apua tai tukea vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen toimintarajoitteen takia. Diagnoosi ei olisi peruste palvelujen saamiselle.

Erytyishuoltopiirit poistuvat, työ ja palvelu jatkuvat

Selvityshenkilöraportti erityishuoltopiirien asemasta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa (185 s.)

Erytyishuoltopiirit poistuvat, työ ja palvelu jatkuvat

Selvityshenkilöraportti erityishuoltopiirien asemasta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa (185 s.)

Lähes kaikissa vastauksissa vaativiksi tai erityistä osaamista vaativiksi palveluiksi nimettiin kriisihoito tai – palvelut, diagnostiset ja kuntoutustutkimuspalvelut, kuntoutus (rehabilitaatio ja habilitaatio), erityisesti vaativa kuntoutus eri muodoissaan, kuten terapiat ja sopeutumisvalmennus. Psykososiaalinen ja ruumiillista terveyttä ylläpitävä kuntoutus katsottiin tarpeelliseksi. Mainittuja toimintoja varten katsottiin tarvittavan keskuksia, kuten Kårkullaa.

Nykyisistä erityishuoltopiireistä säilytettävän terveydenhuollon osaamisen voisi keskittää esimerkiksi LAPE:n OT-keskusten mallin mukaisesti yliopistosairaaloiden yhteyteen.

Erityishuoltopiirit poistuvat, työ ja palvelu jatkuvat

Selvityshenkilöraportti erityishuoltopiirien asemasta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa (185 s.)

Selvitystyön aikana on käynyt ilmi, että LAPE-muutosohjelman mukaisten OT-keskusten valmistelutyössä ei ole riittävästi tunnistettu vammaisuuteen liittyviä kysymyksiä.

Vammaispalveluiden ja erityishuollon osuutta ei ole huomioitu, vaikkakin OT-keskusten tehtävien piiriin on katsottu kuuluvan vaativimmat vammaispalvelut. Valmistelutyössä ei ole ollut riittävästi mukana vammaisalan ja erityishuollon osaajia. Erityishuoltopiireistä sote-rakenteeseen siirtyvät osaamis-, tuki- ja kuntoutuskeskukset tulee niveltää osaksi OT-verkostoa. OT-keskusten suunnitelluilla rajapinnoilla (palvelut, konsultaatiot, tutkimus ja kehittäminen) tulee määritellä vammaispalveluiden ja erityishuollon kytkeytyminen OT-rakenteeseen.

Erityishuoltopiirit poistuvat, työ ja palvelu jatkuvat

Selvityshenkilöraportti erityishuoltopiirien asemasta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa (185 s.)

Perusratkaisu on se, että vammaiset henkilöt saavat palvelunsa samoista peruspalveluista kuin muutkin maakunnan asukkaat, mm. sote- ja perhekeskuksista ja suun terveyden yksiköistä. Näiden osaamista, saavutettavuutta ja esteettömyyttä tulee parantaa. Vammaispalvelut kokonaisuutena ovat osa maakunnan liikelaitoksen rakennetta. Varmistettava, että jokaisen maakunnan liikelaitoksessa on riittävä ja monipuolinen vammaispalvelujen osaaminen ja myös oma palvelukapasiteetti vähintään viranomaistoiminnan tarpeisiin ja kriisivalmiuksiin. Kaikkea palvelutoimintaa ei tule yhtiöittää. Erityishuoltopiirien omat suunnitelmat kytkeytyä maakuntien liikelaitosten organisaatioihin ovat johdonmukaisia ja kannatettavia.

Tulevaisuus?

- * Lakimuutoksia tulossa
- * Vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämis- ja rahoitusvastuu siirtyy KELA:lta vaiheittain maakunnille
- * Maakunta päättää
  - * Palvelut maakunnan liikelaitoksiin
  - * Suunnittelutyö tehdään maakunnissa